

na prihodnje rodove, in kako malo gospodarjev je, ki imajo toliko in take živine, kakoršne njih grunt, ako se hoče dobro obdelovati, potrebuje. A brez gozda, brez potrebne živine, kakošno je to gospodarstvo?

Zatoraj je zadnji čas, da se nam kaj preloži, če ne, kmali, ne rečem, velikih, ampak še majhnih davkov ne bomo opravljati mogli.

Posebno pa to prosimo, naj bi gosposke gledale, da bi se kmetovavcu ne rubila delavna in druga živina, ki je za kmetijo potrebna, kakor tudi ne vozovi, klaja za živino in žito za družino potrebno, gospodarsko orodje in druge take reči, ki se štejejo v potrebščine gospodarstva, v tako imenovani „fundus instructus.“*) Saj vsakdo vé, da kmet brez tega biti ne more. To je kmetu, kar vojščaku orožje. Kdor že s tem ne more davkov plačevati, kako jih bo pa še le brez tega? Rubež tacih reči je tako zoper postavo. Imajo tedaj ne samo gosposke paziti, da se kaj tacega ne zgodi, ampak vsakteri ima tudi sam pravico, pritožiti se gosposki, ako bi se mu po nevednosti kacega njenega služabnika kaj tacega zarubilo.

Veliko se zdaj nadjamo od premilostljivega ukaza Njih Veličanstva od 31. decembra, za kterege ste nam ljube „Novice“ unidan povedale, da se imajo zaostanki zemljiščinega davka ne le do letos, kar je koli mogoče spregledati in odpisati vsem takim dolžnikom, ki so ga zavolj trdih časov morali na dolg ostati, temuč tudi letos in vsako leto vprihodnje, dokler se ne nasvetovana nova uravnava gruntnega davka popolnoma ne zvrši. — S tem milostljivim ukazom je preobloženi naši deželi vendar velika polajšava obljubljena; mila zvezdica je, ki kmetovavca veselo tolaži, da se mu pomaga v nadlogi. Da bi ta milost pač mnogih doletela, in vsaj vseh tistih, pri katerih bi se moralo zavolj tacih zaostankov na „fundus instructus“ ali pa celó na grunt segati!

Natoroznanske stvari.

Potovanje po nebu.

Po mnogih astronomičnih spisih poslovenil Dragotin Šauperl.
(Dalje.)

d) Mars (♂) ima krvavo-rdečo luč; zato tudi ime njeno po Martu, ki je pri starodavnih Rimljanih bil bog vojske. Od solnca je oddaljen ta planet 31 $\frac{1}{2}$ milijonov milj; dokonča pa svoj tek okoli solnca v enem letu in 322 dneh (tedaj skoraj v dveh naših letih). Presredje njegovo ima 892 milj, okrožje 2800 milj; krožno površje 2 $\frac{1}{2}$ milijon. kvadratnih, in kubično držanje 371 milijonov kubičnih milj. Zemlja naša je tedaj dobro 7krat večja kakor Mars. Mars ima prav gosto in obširno ozračje. Če se po daljnovidu opazuje, se prikažejo na njem različne maroge, od katerih nekatere svojo lego preminjajo kakor naši oblaki, nekatere pa nikdar ne, tako, da se smé misliti, da so to dežele in morja, tem bolj, ko se njih meje včasih prav jasno razločiti dajo. Na tečajih ali pólih njegovih se vidijo bele grmade; verjetno je, da so sneg in led, zlasti ker se, ako ma planet poletje, na severnem, in pozimi na južnem tečaju zmanjšajo. Med vsemi premičnicami je Mars po unanji podobi svojega površja in tudi po drugih lastnostih najbolj naši zemlji podoben, in je bil tudi v šoli njen nebesni stričnik imenovan. Obá planeta imata skorej enako dolg dan in noč in enako zaporednih

letnih časov, čeravno različne dolgosti. Oba imata ozračje, morja, suho zemljo, in na pólih grmade snega in ledú. Le take spremnice (lune) nima Mars, kakor jo ima zemlja.

e) Premičničice ali planetoidi. Da med Martom in Jupitrom še drug planet biti mora, so že v starih časih mislili. Ta planet sicer ni bil iznajden, al namesti njega polagoma vés skupek ali vsa grupa majhnih planetov, kateri se v astronomii „planetoidi“ (premičničice) imenujejo, ker so mnogo manjši od drugih planetov, sicer pa imajo vse druge lastnosti, kakor velike premičnice. Vse te premičničice so še le v sedanjem stoletju iznajdene bile, in se le po velikih daljnovidih opaziti dajo. Oddaljene so od solnca, kolikor do sedaj vemo, med 41 $\frac{1}{2}$ in 65 milijonov milj, in dokončujejo svoj tek okoli solnca med 2 $\frac{5}{6}$ in 5 $\frac{3}{5}$ leti. Nekatere izmed njih imajo prav prav ekscentrična pota. Do leta 1858 je bilo že 55 takih planetoidov iznajdenih, med katerimi so najimenitniši: Ceres (1), od solnca oddaljena 57 milijonov milj, dokonča svoj tek okoli solnca v 4 letih in 221 dneh; — Palas (2), od solnca oddaljena 57,370.000 milj; za tek okoli solnca potrebuje 4 leta in 131 dni; — Juno (3) oddaljena 55 milijon. milj; dokonča svoj tek v 4 letih in 131 dneh. — Vesta (4), od solnca 49 milijonov milj; se vrtí okoli solnca 3 leta in 230 dni. — Vestino presredje je le 66 milj; pa vendar ima prav močno jasno luč, tako, da se včasih tudi z prostim okom vidi. — O drugih nam je še prav malo znano. (Dal. prih.)

Ozir po svetu.

Pisma iz Mehike.

Opomin. Pod tem naslovom hočemo svojim čitateljem priobčevati pisma, ktera nam je obljubil iz Mehike pošiljati naš rojak gosp. France Kastelec, podstotnik avstrijskih prostovoljcev.

I. Pismo.

Iz Hakapoastle na Mehikanskem 22. februarja 1865; v Ljubljano došlo 20. aprila 1865.

Ljubi stari prijatelj in součenec!

Pismo, ktero sem ti poslal iz Gibraltar-a, si menda prejel (glej „Novice“ št. 2. stran 15.); morda te mika izvedeti daljno moje potovanje in kje da zdaj bivam. V ta namen prejmi kratke črtice iz mojega dnevnika:

21. decembra l. l. prijadrili smo v krasno luko (ladjostajo) Gibraltarsko; neizrekljivo veselje je bilo, ko smo ondi ugledali parnik „Peruvijan“, na katerem so bili naši ljudje, ki so jo 6 dni pred nami odrinili iz Trsta. Prekrasen je pogled na skaloviti hrib, kjer stojé velikanske trdnjave; hribu v znožji sezidano je mesto ob morskem obrežji. Gibraltar ima prelepa sprehajališča, v najlepši rasti videli smo palme, kakte, naranče in limone. Angležki častniki so nas jako prijazno sprejeli in gostili, česar ne bi se bili nadjali. Prebivavci tega mesta mešanca so iz raznovrstnih narodov; poganjali so se za čast, kdo da nas bo pri nakupovanji najbolj opeharil.

22. decembra zvečer odrinili smo jo iz Gibraltar-a med brežinama dveh delov sveta (Evrope in Afrike); 23. decembra po razkačenem morji drvila je barko silovita sapa tako, da so ljudje strahú začeli moliti, a jez sem med nje zarenčal: „Ali ste to junaki iz ljubljanskih gostilnic?“ — 24. decembra o polnoči sešli smo se okoli božičnega drevesa, s kterege je visela tudi kranjska prekajena klobasa, ki mi jo je na pot dala Lozerjeva Manica, teta mojega in tvojega součenca Boštijana Luterška. Ne morem dopovedati Ti, kakošna blažena čutila da so povzdigovala moje srce, ko smo sveti večer na visocem in nemirnem morji obhajali z

*) Kako krepko se je za prizanašanje potrebščinam gospodarstva (fund. instruct.) že leta 1861 poganjala naša kmetijska družba, povemo drugi pot, pa tudi to, kako ji je c. kr. deželna vlada odgovorila. Vred.

ljudmi tako različnih narodov! Daril za božično drevce nakupili smo bili že v Avstrii, nekoliko pa v Gibraltaru.

25. decembra ugleдали smo otok Madjero, kjer je avstrijska presvitla cesarica zdravja iskala in ga tudi našla. — 26. dec. toplota raste; 27. dec. o štirih popoldne (v Ljubljani kazala je ura 8 minut čez 6. uro, to so nam povedali naši časomeri) kazal je Reaum. toplomer 18 stopinj gorkote. Mislil sem si, kako zmrzuje zdaj slovenska zemlja, — a tu bi človek v sami srajci lahko krog hodil. — 28. dec. Kakor danes še nikdar nisem videl solnca tako krasno vzhajati iz morja! — 29. huda sapa, dež curkoma lije, — najneugodniši dan vsega potovanja, — le veseli Lahi so nam ga kratkočasili s svojim petjem, katero so kaj čudno spremljevali peneči se morski valovi; 30. dec. prešli smo povratnik raka (Wendekreis des Krebses), jasen in prekrasen večer; mornarji po svoji stari navadi krstili so nas z morsko vodo; 31. dec. dolg čas. — Z Bogom staro leto! —

1. januarja (prosenca) videl sem prvič morski mah in leteče ribe; — toplota raste; — 3. jan. ob dveh čez polnoč ogledoval sem južni križ na zvezdatem nebu; lepši se mi je zdel, kakor sem si ga mislil po njegovih popisih; — 4. jan. kaže R. toplomer 23 stopinj gorkote; — 5. jan. veselje, kajti ugleдали smo suho zemljo, in sicer krasni antiljski otok Martinique (Martinik); — 6. jan. jadrili smo v luko martiniško; zamorci, mulati in belci plavali so nam naproti, mi pa smo jim v morje metali denarje, da so jih iskali pod vodo, toda kmali so jih iz morskega dna prinesli na dan. Za plačilo so, menda nas zasmehovaje, vsacega klicali za „kapitana“. V tej luki stoji ladija, na kateri so za rumeno mrzlico pomrli vsi mornarji in potniki. Mesto ima 22.000 stanovnikov, 1 del je belih, 8 delov afrikanških zamorcev in 1 del mešancev; vsi so katoličanje; francozka naselitev in posadka je tu. Častniki so nas prijazno sprejeli v trdnjavi, kamor so šli z nami tudi naši ljudje, ki so tukaj prvič stopili na suho, odkar smo odrinili iz Trsta. Kokusovi orehi, banana, subote, ananas: vsega tega žlahnega sadja, ki sem ga poznal le po imenu, je tukaj obilo, al ni nam nič kaj dišalo; njegove slasti moramo se še le privaditi. — Svetih treh kraljev dan imeli smo 31 stopinj gorkote, lahko si toraj misliš, kakošna vročina da mora biti poleti! Po dvadnevem počitku odrinemo iz luke, ravno ko jo je va-njo zavil „Peruvijan“, ki je dva dni pred nami šel iz Gibraltara.

11. januarja peljali smo se pri prekrasnem luninem svitu mimo otoka Jamajke; ravno smo bili pospali, kar nas o polnoči iz spanja zbudijo mornarji, kričé, da je nekdo v morje skočil; bil je nek tehnikar iz Prage, ki je pameti grešal, brez sledú izginil je v valovih; to noč se je tudi še druga nesreča pripetila; padel je z vrvine lestvi mornar; v dveh minutah ustavili so ladijo in rešivni čoln poslali iskat ga, al niso ga našli.

13. januarja z daljnogledi ugleđamo otok Kubo; 14. jan. peljali smo se mimo predgorja ss. Antona, potem skoz morsko ožino Yukatan. Mehiški zaliv ima veliko klečet, to je, nakupičenega proda; jako nevarno je, po njem voziti; naš barkovodja — izkušen star mornar — vozil je počasi in vsako uro meril globočino morja, da ne bi zadel na klečet.

16. januarja strašan vihar; mene danes prvič napade morska bolezen. Verjemi mi, živega satana se ne bojim; al ko sem videl, kako da je vihar lesénega našega velikana (barko) sém ter tje metal in sukali in ž njim se igral kakor z lahkim peresom, me je vendar strah preletel, in nehoté sem se spominjal nečimernosti vsega svetá. (Kon. prih.)

Dopisi.

Iz Celja. — Čestokrat po časopisih razodeta želja po slovenski stenografiji me je vpotila, ustanoviti za slovenščino stenografično sistemo. Pečaje se sprvoma z Gabelsbergerjevo, pozneje s Stolčevo sistemo sem se prepričal, da nemška stenografija in slovenski jezik se ravno tako strinjata, kot nemška slovnica in pa slovenščina. Podstopil sem se toraj jako težkega dela, ustanoviti za slovenščino samostalno sistemo; se vé, da pri ustanovljenji sta mi Stolce in Gabelsberger ravnilo bila. Že po unanji obliki se spoznava, da sistema moja je bolj Stolčevi kot Gabelsbergerjevi sorodna; le stavkokrajšanje je povzeto po Gabelsbergerjevi, ker je Stolčevi čisto neznan. Pravila so že večidel dodelana. Očitati so pa tukajšnji stenografi — sami Gabelsbergerjevci — moji sistemi, da je preteška; kaj da pa so tako težkega našli, niso mi povedali, sam pa tega pri vsem prizadevanji izduhtati nisem mogel. Ko bi mi bil Stolčevcem kaj takega očital, bi bil kmali vedel, kaj ga bôde, Gabelsbergerjevcem pa more edini uzrok tega očitanja to biti, da jim nisem naravnost povedal, da je moja sistema samostalna, ter so toraj menili, da imajo prevod Gabelsbergerjeve sisteme pre-sojevati; to očitno kaže naročilo zastran „Očenaša“ v tiroljskem koledarji. Al jaz dvomim, da bi se smela kaka vednost samo „in puncto difficultatis“ na smrt obsoditi; mislim pa, da je pri pretresovanji moje sisteme znanje Gabelsbergerjeve in Stolčeve sisteme neobhodno potrebno. Anton Zupan, stenograf.

Iz Ptujja. (Oznanilo čitavničino.) Vsled §. 12. društvenih pravil podpisani odbor vljudno vabi vse društvene soude v glavni zbor v društvenem stanišču v četrtek 18. maja t. l. ob desetih dopoldan. Na dnevni red pridejo: poročilo tajnikovo o dosedanji delavnosti odborovi, peneznikov račun in volitev novega odbora. — Ob 8. uri zvečer tega dne bo večja „beseda“ v društvenem stanišču s popevanjem, govori, slovenskim glediščem, tombolo in plesom.

Odbor čitavnice ptujске.

Iz Framna Štaj. 30. apr. — V 3. listu „Novic“ je bila omenjena tatvina, ktera se je zgodila v Framu. Po večkratnem preiskovanji so se mnoge ukradene reči po hišah našle in večidel okradenim posestnikom se odrajtale. Dognalo se je, da večidel so stariši svoje otroke učili krasti; tudi glavarica vse tatvinske drhali, posebno prekanjena babúra, je šla v temnico pokoro delat. Veliko oseb se sedaj preiskuje in izprašuje; zraven pa se nove reči pozvedajo. Ni dolgo, kar se je govorilo, da so tudi v slivniški fari precej veliko tatov zasačili in jim tudi prav na drobno kožo merili. — Naj še o letošnjem snegu na Pohorji besedico spregovorim: Leta 1829 so na Žigertovi planini v Št. Marški fari blizo cerkve sv. Arha v neko velikansko bukvo znamnje vrezali, kako visoko je bil takrat sneg planino zapadel; bilo je tisto leto snega ondi za 13 čevljev na debelo. Letos pa ga je še skoraj za poldrugi seženj več bilo memo onega leta. Letos so bile celó bukvine veje v snegu. Pohorci so potem takem bili letos siloma puščavniki, priklenjeni na svoje hiše. Al dolgo tega zopora niso trpeli. V neki krčmi visoko na Pohorji zmanjka vina. Kaj storiti? Do cerkvenega krčmarja peš ne morejo, tudi z živino ne. Kmali iznajdejo poseben pomoček. Na sanska platišča pribijejo tišnike (najbolj široke deske), na noge si privežejo krplje, in tako oboroženi 4 korenjaki v poldrugo uro oddaljeno krčmo odrinejo po polovnjak vina, kojega v kljub silovitemu snegu in hribu srčno privlečejo v obljubljeno deželo. Kako dolgo da so potem skupaj sedeli, srenjske reči premišljevali in o lepem vremenu kramljali,

Dr. Tomanov govor

v državnem zboru 29. aprila

o zalogu za skrivne vladine reči.

Visoka vlada ne bo mi vzela za zlo, da tudi o tej zadevi se ne morem vstopiti na stran svojih rojakov (Brolicha in Kromerja), ki sta tako hrabro zagovarjala denar iz skrivnega zaloga, — slavna zbornica pa naj mi dopusti, da tudi jez o tem vprašanji nekoliko dodam iz slovanskega stališča.

Nagon k temu sta mi dala posebno moja prečastita gospoda rojaka s svojimi napadi na nasprotujoče (opozicijske) časnike in nasprotovanje (opozicijo) sploh.

„Da ne bi bilo nasprotstva, moralo bi se osnovati“ — je rekel imenitni državnik. Gospôda moja! Ker ima visoka vlada v Avstrii toliko nasprotja, smelo bi se misliti, da se zato tako trdno drži svoje sisteme in svojega načela, da se pravična skaže omenjeni državniški modrosti. Al če razmeri med vlado in opozicijo bolj natanko prevdarimo, vidimo, da vlada opozicijo in časnikarsko delovanje, akoravno nasproti vladi upravičena državnopravna pravila in národne zadeve zastopa, posebno z dvema sredstvoma brzdá, ktera ji pa nista na hvalo. Eno teh dveh sredstev je, da v ječo devlje nasprotno časnikarstvo, drugo je skrivni zalog, zdaj tako imenovani „Dispositionsfond.“ Eno je pozitivno, drugo negativno sredstvo, da bi se opozicija in nasprotno časnikarstvo zatrla. Nočem se dalje spuščati v to, kako trnovo pot hodijo dandanes časniki; al to moram vendar povedati, da ministerstvo Schmerlingovo je že celih 50 let kazni dalo časnikarjem. V vseh državah Evrope skupaj ni v 5 letih tolika kazen do tekla časopisov. (Oho! — v središču.) Gospôda moja! Ako Vam je drago, dokažem Vam to na drobno; ne dvomim, da bo zgodovina v listinah svojih to postopanje sedanje vlade kot posebno črno piko zaznamovala. Da pa 3 četrti te kazni zadevajo slovanske časnike, to me sili, da britko njeno osodo razodenem na tem mestu.

Kjer pa kazni niso zadostile, pomagati je moral skrivni zalog. Tudi v naše dežele tekó taki denarji, da se plačujejo osebe, katerih naloga je, da delujejo zoper časnike, ki na blagor Avstrije in naroda ne morejo v vsem z visoko vlado edinih misli biti. Kaj neki je namen teh časnikov, kateri se vzdržujejo iz skrivnega zaloga? Vse, kar visoka vlada dela ali kar v nemar pušča, slavijo ti časniki kot diko državne modrosti in višje previdnosti, nasproti pa glase narodov in njih zastopnikov zasmehujejo in sramotijo; prislovico „sila je pravo!“ nasproti opoziciji, ki je v skrbi za pravice narodov, go-dejo v raznoglasnih tonih.

Ako poslanec gospod Kromer pravi, da nasprotujoči časniki nimajo vernega prepričanja in domoljubja, bi ga jez pač rad vprašal: ali domoljubje in verno prepričanje vladinih časnikov izvira iz zlata, srebra ali papirnatega denarja skrivnega zaklada? V srcu, v duhu mora bivati domoljubje in prepričanje! Iz denarja, kateri teče iz skrivnega zaklada, nikdar nikoli v ta peresa ne bode priteklo prepričanje in domoljubje. — Ako poslanec Kromer trdi, da mora biti vladinih časnikov, ker duševno orožje večidel vseh strank je obrnjeno proti ministerstvu, tedaj, gospôda moja, je pritrđil on resnico, da — ako je večina avstrijskih narodov, večina avstrijskega duhá proti ministerstvu — viši pomislili jačijo orožje opozicijsko: skrb namreč za prid in blagor domovine! — Besede gospoda poslanca Kromerja, ktere so šibale narodne prepire, zavrnil je že gosp. profesor Hrbst; dodati imam jez le to, da vém, da tudi v moji domovini se iz

skrivnega zaklada plačuje peró, ktero je izleglo največ prepira in razpora, in je tako prisilila se potreba nasprotnih časnikov, po katerih se v moji domovini vničuje delavnost skrivnega zaklada. — Če poslanec Kromer trdi, da vladi nasprotni časniki vse, kar vlada dela, črno popisujejo, mu odgovorim na to, in sam je na svoja ušesa lahko slišal domá, da to, kar ti časniki pišejo, še skor nič ni proti temu, kar se z besedo sliši, ker res zadnji čas je, da se stori kaj v prid obrtnijstva in kmetijstva, v blagor duševni in materialni, da nočemo prepira le za paragrafe, kakor je na priliko §. 13., da hočemo pravo ustavo in ne le ustavo na videz.

Gospôda moja! Ako vidim siromaštvo domovine svoje in kako ravno zdaj Notranjce tare huda lakota, za ktere pa, ker ljudje še ne cepajo živi po ulicah, nima denarja državno gospodarstvo, ktero misli, da podpora iz državnega zaklada se še le tadaj začne, — ako se spominjam pogina vsega fužinarstva na Gorenškem: ne solda ne morem dovoliti za skrivni zalog.

Ako visoka vlada hoče varčno gospodariti, kakor je rekla, in je podložnim gosposkam celó ukazala, naj ne tratijo papirja, tinte, peresa itd., s čemur pa se bode le malo prihranilo, rečem jez: Naj se visoka vlada pred vsem odpové skrivnemu denarju, iz kterega se plačujejo peresa, tinta, papir, tiskarno črnilo vladinih časnikov, kateri nimajo nobenega upljava ali celó malo do javnega mnenja. Po vsem tem sem jez odločno zoper vsaki sold za skrivno zalogo, in če bodem za 200.000 glđ. glasoval po predlogu finančnega odbora, bodem glasoval le iz ozira na to, kar je rekel profesor Hrbst.

Ozir po svetu.

Pisma iz Mehike.

I. Pismo.

(Konec.)

Iz Hakapoastle na Mehikanskem 22. februarja 1865;
v Ljubljano došlo 20. aprila 1865.

Ljubi stari prijatelj in součenec!

17. januarja dospeli smo v Verakruc, kjer so nas naši generali in častniki z velicim veseljem sprejeli. V istem hipu mi ni prišlo na misel, da sem tako daleč od ljube svoje domine. Verakruc je podobno laškim mestom; na planih strehah sedé mrharji (jastrebi, ki mrhovino žró), tukaj prekoristni tiči, ker pokončujejo škodljive mrčese, toraj se za pol leta v ječo obsodi, kdor ubije mrharja. Druzih posebnost Verakruc nima razun te, da se meščani po železnih šinah vozijo na vozéh, ki jih vlačijo mule. Domači prebivavci nas še pogledali niso, le nemški kupčevavci vabili so nas v svoje čitavnice. — 21. jan. zapustili smo neprijazno to mesto in odšli smo v Orizavo. Ta okraj je močviren, s plevélom preraščen, neprijazen, nezdrav, toraj imajo Francozi tû v posadki afrikansko-zamorski bataljon; ti zamorci so jako dobri soldatje, tudi priljudni so, lepe tanke rasti, in da so beli, bili bi najlepší možaki, ki sem jih videl potovaje ta in unkraj oceana; snago jako ljubijo, menda še preveč, ker imajo prepoved, perilo prepogostoma prati.

Pri Kameronu smo čez noč pod milim nebom stali, al porosila nas je gosta megla tako, da smo bili mokri, kakor da bi bilo dežilo, zato so volnate srajce zdravju jako ugodne, če so tudi pregorke podnevi. Od Kamerona do Orizave je sicer nekoliko prekrasnih divjeromantičnih gozdov in lepih okrajin, a nikakor tako lepih, kakor jih opisujejo knjige. Sploh je treba izhodnje domišljije njemu, ki hoče trditi, da je Mehika

najlepša dežela na svetu. Cel mesec že tukaj bivam, in prehodil sem več ko 120 legev (legua = 1 ura in 8 minut) od Orizave do Pueble in od tod do Perote, a videl sem skoraj le gole goré in peščene planjave. Ako ne bi bil videl gorá, bilo bi se mi dozdevalo, da sem blizo Debrečina na Ogorskem, le z razločkom, da tukaj divje rastejo kakti 4—5 čevljev visoki; naranč, limon, anan in banan nisem veliko videl; izmed žita zapazil sem le zrel ječmen, ki jako redko stoji.

Od Perote krenili smo s poštne ceste, — pa saj še cesta ni — in v desetih legvah dospemo do Tezuitlan-a, na vsem tem potu nismo videli vode. Pri tem mestu so se bili avstrijski prostovoljci (2. in 6. kompanija lovcev) prvič sprejeli s sovražniki, ki se imenujejo „liberales“, ter jih slavno zmagali 6. febr. Žalibog! da je tudi nekoliko naših pobitih, kakor so vam gotovo že povedale novice. Zdravniku dr. Kubica je ušel konj ter mu odnesel 1500 pesos (1 peso = 2 gold. 16 kr. av. v.). Druga praska bila je 10 legev od tod, namreč pri Hakapoastli, kjer jez zdaj bivam, tudi moja kompanija bila se je in zgubila je 3 može (17. febr.); izginil nam je moj rojak Šeljan, vodnik 5. kompanije, v postonjskem okrogu domá; indijani nam pripovedujejo, da so ga sovražniki ujeli in slekli. Zdaj je sovražnik 4 legve od tukaj v Zahopulki, v trdnjavi, kjer lijejo tope in strelni prah izdelujejo. Vsaki dan pričakujemo pomoči, da napademo to trdnjavo. — Oajako zmagali so Francozi po dvamesečni obsedi; ušli sovražniki se zdaj tû zdaj tû v malih trumah prikazujejo. Kako da se bode dala nesrečna ta dežela umiriti, pač ne vem, ako bi imeli 50.000 vojakov in 100.000 naseljencev, morda bi se dalo nadjati. Maksimilijan ima velike skrbi. — Tukaj vojskovati se, je velika težava.

Od Tezuitlana do Hakapoastle so, kamor stopiš, sami jarki, toraj jako velik trud za nas; vina in piva moramo pogrešati, kajti vino je silno drago; polič po 4 do 8 realov (1 real je 27 krajc. našega denarja), pivo je sicer nekoliko ceneje, al slabo je. Častniki smo dobro plačani; jez imam 81 pesos na mesec in mulo, da mi nosi robo, ali pa namesti mule 6 pesos za odškodovanje. Drugi vojaki dobivajo plačo, kolikoršno so imeli v Ljubljani, enkrat na dan mesa v laškem pšenu, 2krat kave in žganja; kadar niso na potu, daje se jim kava le enkrat. Za denar, ki jim ostaja, si morejo kupiti le sadja ali žganja; vse drugo je predrago. Razun prešičevine vse drugo je za tretjino, dve tretjini ali celó še enkrat tako drago, kakor pri vas; vendar ne misli, da stradamo; doslej smo še povsod dosti živeža našli, le za kruh si moramo samí skrbeti, ker ga prosti Mehikanec nima; on jé le sadje in tortilije, ki so našim mlincem podobne, le da so mečje; v neko polivko jih pomakajo. Indijan je z malim zadovoljen, vès božji dan na otovorjeni muli sedí brez jedí, pa še zmeni se ne za to in nikdar ne kaže nezadovoljnosti. Robo nosijo za nami Kreoli in Indijani na oslih ali mulah, in če je treba tudi 100krat odsesti, ne mrmrajo. Tacih poganjačev videti je stotine na dan, imenujejo se Azrieros, ni pa videti vozov razun velicih s širocimi in visocimi kolesi; vleče jih po 10—16 mul, ravno taki so poštni vozovi, v katerih sedí po 9 oseb. Vozniki ubogo živinico vedno v skok podé bodisi navzdol, bodi si kreber, tako, da se je treba trdno držati vozá; domačini večidel jezdarijo, kar je tudi boljše, jahajo pa tudi jako lepo in varno. Nam je pridružen oddelek mehikanskih jezdecev, ki tako predrzno jahajo, da je čuda. Ne vem torej, zakaj da sovražniki, ki imajo dobra orožja, povsod bežijo pred nami, kjer jih napademo; le za barikadami se nam ustavljajo.

13. februarja gledal sem v Puebli, kako so se borili z biki; kdor se bojí smrti, ni za ta boj. Vse kosti so se mi pretresle, ko je razkačeni bik oba rogá zasadil v prsi borivcu, ki je pri isti priči mrtev obležal. Huda nevolja zoper te grozno neumne veselice me je spreletela; toda o teh boritvah drugikrat kaj več. Kolikor mest sem doslej videl, Puebla mi je najbolj všeč; lepo zidano mesto je, vštirne ulice je križajo po dolgem in širocem; 70 cerkev ima, izmed katerih je stolna cerkev prekrasna, krasnejša od laških, in to je veliko rečeno. Zunaj pijače hrana ni dražja, kakor na Dunaji. Povej gosp. Debevcu, da sem tukaj oddal pismo njegovemu sinu, ki je prav zdrav in zdaj biva v Nabolukan-u, malem kraji 11 legev od Pueble. — Kaj več ti bodem pisal, ko bolj spoznam deželo; toliko ti pa že zdaj povem, da bi jo tukaj jako dobro opravil kupčevavec z železnimi izdelki, ki so silno dragi.

Ako me hočeš razveseliti s kacim pismom, pošlji je v Pueblo, kjer ostane poveljništvo našega krdela.

Srčni pozdrav vsem mojim prijatelom in znancem, in vsem tovaršem domačega polka, zlasti pa Tebi. Z Bogom — z Bogom! Tvoj

resnični prijatelj

France Kastelec, podstotnik.

Pisma iz Srbije o Srbii.

(Dalje.)

„Dobro jutro! srečan vam praznik!“ — pozdravljava ljudi okoli ognja, ko s pandurjem stopiva v hišo. „Hvala Bogu! Bog daj dobro jutro! i srečan praznik!“ odgovorijo vsi. „Dobro došli!“ — govori se smejaje stari brkasti gazda — „danes jaz slavim!“ „Srečna ti slava!“ — ga oba pozdravljava. Zdaj se vsi vzdignejo od ognja pokonci in stopijo k meni. Možki grejo naprej; vsak mi seže v roko in me prijazno popraša: „Kako si?“ „Hvala Bogu!“ je odgovor moj. Ženske se mi poredoma s priklonjeno glavo približavajo, vsaka mi poljubi roko in popraša: „Kako si?“ „Hvala Bogu!“ — odgovarjam. „Bogu hvala!“ — dobivam za odgovor. Potem pridejo tudi otroci redom k meni; vse malo in veliko, mi je roko poljubilo, vsak otrok me lepo popraša: „Kako si?“ „Hvala Bogu!“ „Bogu hvala!“ — mi mali otročiči odgovarjajo, kakor so se od majke učili. To me je veselilo in v srce ganilo. Moj pandur se položi na tla k ognju, meni pa prinesó malo blazinico s slamo napolnjeno. „Izvolite“ — naji gazda popraša — „ili rakije surove? ili kuhane?“ Dá nam surove v čašici in dene druge kuhati. „Ti mrsiš gospodine?“ — me popraša. „Mrsim“ — odgovorim. Pri tej priči odtrga kos suhega mesa iz kola nad ognjem in mi prinese še sira. Jaz popijem kuhano rakijo in v tem trenutku se je že vrtila kokoš na ražnu. Zdaj mi prinese kapljo dobrega črnega ko maslo gostega in sladkega vina, in pri vinu čvekam zdaj suho meso, zdaj pečeno kokoš. Tako dobro pokrepčavši se lepo se zahvalim in zajašim konja, pa hajd naprej! Gazda me pozdravlja in pravi: „Gospodine! kad tvoju dužnost izvršiš, da mi dojdeš na čašu vina, da znaš!“ „Oču gazda, hvala ti!“

Pa poženem konja in jašim dobro uro po vasi do grobel (pokopališča), ki so nekako sredi vasi stale. Ljudí je bilo okoli mrliča vse polno; jaz jih lepo običajno pozdravljam: „Dobro jutro, srečan vam praznik!“ „Hvala ti gospodine“ — mi vsi odgovorijo. Zdajci mi počno redom roke podajati in popraševati: „Kako si gospodine?“ „Hvala Bogu!“ — jim odgovarjam. „Bogu hvala!“ dobim odgovore. Ženske pa pred menoj kakor pred kakim veličanstvom ponižno glave priklanjajo, mi roko poljubujejo (česar pač nikakor zahteval nisem, ker sem prost seljašk sin, al običaja nisem hotel kvariti).